

Stanovisko Evropského výboru regionů – Pobídky na místní a regionální úrovni s cílem prosazovat zdravé a udržitelné stravování

(2018/C 387/05)

Zpravodaj: Nikolaos CHIOTAKIS (EL/ELS), zastupitel města Kifisia

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ

Obecné připomínky

1. zdůrazňuje význam podpory zdravého a aktivního životního stylu na úrovni EU, která by doplnila vnitrostátní politiky a přispěla k provádění Agendy pro udržitelný rozvoj 2030. Místní a regionální orgány musí přijímat a provádět vhodná opatření (případně s podporou společných evropských programů), která důsledně odrážejí potřeby obyvatelstva;
2. uznává, že EU hraje v souladu s články 168 a 169 Smlouvy o fungování Evropské unie hlavní úlohu při ochraně zdraví a spotřebitelů tím, že podporuje politiku členských států a koordinuje ji při propagaci zdravého a udržitelného výběru potravin a bojuje proti nekalým obchodním praktikám (jako je např. poskytování nepravdivých údajů spotřebitelům), jak to stanoví cíl č. 2 Agendy 2030;
3. konstatuje, že onemocnění spojená s nezdravými stravovacími návyky a nedostatkem fyzické aktivity jsou široce rozšířená a pro společnost nákladná. Je nákladově mnohem efektivnější prosazovat zdravé a udržitelné stravovací návyky, jako je například středomořská strava, než léčit nemoci. Přikládá maximální význam hledání pobídek pro zdravý a současně udržitelný výběr v souladu s doporučeními WHO ⁽¹⁾, vzhledem k tomu, že podle nedávných údajů se v posledních desetiletích projevovale rostoucí spotřeba potravin bohatých na kalorie a nasycené tuky a zpracovaných potravin s vysokým obsahem cukru, transmastných kyselin a soli ⁽²⁾;
4. konstatuje, že se zvyšují rozdíly ve zdraví mezi různými skupinami ve společnosti. Zdravotní problémy, např. obezita, jsou běžnější u lidí s nižší kvalifikací. Špatnému zdravotnímu stavu však lze přecházet a při koncipování opatření vycházejících z potřeb a předpokladů různých skupin je důležitý socioekonomický aspekt. Systematická dlouhodobá opatření, na nichž koordinovaně spolupracuje mnoho aktérů, vytvářejí předpoklady pro zdravé a udržitelné stravování všech obyvatel;
5. domnívá se, že k prosazování zdravých stravovacích návyků je zapotřebí využívat nástroje veřejné správy. Na tyto nástroje je potřeba nahlížet z širší perspektivy – může se jednat o daně, subvence nebo zákony, ale také o územní plánování, infrastrukturu, označování a úpravu složení;
6. připomíná, že cíl udržitelné spotřeby a výroby je integrovanou a nedílnou součástí procesu Agendy 2030, v níž se vyvažují lidské zdraví a dobré životní podmínky pro všechny a tři rozměry udržitelného rozvoje: ekonomický, sociální a environmentální;
7. poukazuje na to, že je třeba věnovat zvláštní pozornost kvalitě potravinářských produktů a služeb ve všech fázích od výroby až po spotřebu (např. zemědělská výroba, rybolov, chov hospodářských zvířat, zpracovatelský průmysl, obchod a politika propagace výrobků u koncových uživatelů – spotřebitelů), přičemž je třeba současně podporovat udržitelné výrobní metody a zdravé spotřební návyky, zcela v souladu s cílem č. 12 Agendy 2030 „Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu“;
8. uznává, že místní a regionální orgány zajišťují spojení mezi všemi zainteresovanými stranami (vnitrostátní, regionální a místní výrobci, maloobchodníci, spotřebitelé, podniky a vzdělávací instituce – např. školy, univerzity atd.) a současně se nacházejí nejbližší občanům, kteří je často žádají o informace o svých spotřebitelských právech;

⁽¹⁾ Zdravá strava, Fakta a čísla č. 394, aktualizováno v září 2015.

⁽²⁾ <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7694616/3-14102016-BP-EN.pdf>.

9. bere na vědomí, že Rada opakovaně vyzývala Komisi, aby podnikla kroky v oblasti zdraví, tělesné aktivity a výživy;
10. vyzývá Komisi, aby v souladu s cílem č. 2 Agendy 2030 navrhla normy, které regiony již uplatňují za účelem snížení objemu potravinového odpadu, a uznala tak, že značná část potravin vyráběných v Evropě se nespotřebuje, a zdůraznila význam výzkumných programů, jež mají posoudit politiku v oblasti potravin ve studiích zveřejněných na toto téma ⁽³⁾;
11. zdůrazňuje, že místní výroba potravin může přispět k regionálnímu hospodářskému a sociálnímu rozvoji a zabránit tak vyhlazování venkova nebo přílišnému demografickému tlaku na městské oblasti. Místní a regionální orgány mohou hrát významnou úlohu při zvyšování udržitelnosti tím, že budou prosazovat krátké dodavatelské řetězce, plánovat účinné systémy prevence vzniku potravinového odpadu, provádět cílené informační kampaně pro veřejnost zaměřené na zvýšení povědomí a zapojovat také velké maloobchodní řetězce;
12. vyzývá místní a regionální orgány, aby koordinovaly místní a regionální opatření v oblasti podpory zdravého a udržitelného stravování prostřednictvím zavádění účinných akčních plánů v oblasti výživy a tělesné aktivity na základě partnerství mezi příslušnými správními úrovněmi a zainteresovanými stranami;
13. domnívá se, že strategie mohou být účinné pouze tehdy, pokud jsou podpořeny opatřeními a iniciativami na místní úrovni, a proto považuje zapojení místních a regionálních orgánů do činností EU za žádoucí, neboť mají občanům EU nejbližší;

Vzdělávání dětí v oblasti stravování a jídlo v mateřských školách a ve školách

14. naléhavě vyzývá k podpoře místní odborné přípravy a rozvoje dovedností pro osoby, které jsou v kontaktu s dětmi (vychovatele v mateřských školách, učitele, kontrolory školní stravy, dětské lékaře a také orgány, jež hrají významnou úlohu ve vzdělávání dětí v oblasti stravování), za účelem prosazování zdravého stravování již od zavedení doplňkové stravy. Zároveň je třeba zabezpečit, aby školní prostředí a opatření spojená se zadáváním veřejných zakázek přispívaly k podpoře zdraví, s cílem zaručit splnění cílů č. 4.7 a 12.8 Agendy 2030;
15. domnívá se, že je nezbytné zavést povinné vzdělávací programy v oblasti stravování ve školách všech úrovní, a to se zvláštním zaměřením na mateřské a základní školy, kde se vytvářejí základy stravovacích návyků. Navrhuje, aby tyto programy obsahovaly teoretickou část, praktické kurzy a informační návštěvy zaměřené na širokou škálu témat (např. kurzy vaření a hospodaření s potravinami a návštěvy provozů, kde se potraviny vyrábějí, zpracovávají a balí). Cílem těchto programů bude prosazovat zdravé stravovací návyky a současně motivovat mladou generaci k tomu, aby se rozhodla pro udržitelnější potraviny ve formě nezpracovaných čerstvých, místních a sezónních produktů rostlinného původu;
16. považuje za zásadní poskytovat v mateřských školách a ve školách (školních jídelnách, samoobslužných kantýnách, menzách nebo bufetech a prodejních automatech) vysoce kvalitní produkty certifikované v souladu s normami kvality, aby byla k dispozici zdravá a výživná jídla;
17. domnívá se, že vzhledem k tomu, že místní a regionální orgány přímo dohlížejí na fungování vzdělávacích zařízení, mohou ovlivnit stravování v těchto zařízeních a zlepšit tak zdraví nejmladších občanů EU;
18. vítá zveřejnění technické zprávy týkající se zadávání veřejných zakázek na zdravé potraviny ve školních zařízeních a vyzývá Komisi, aby ji přeložila do ostatních úředních jazyků EU, aby všechny místní a regionální orgány, které nakupují potraviny a zajišťují potravinářské služby pro školy, tento podkladový dokument využily k zajištění souladu se specifikacemi zakázek na veřejné stravování;
19. vítá opatření, které Komise přijala ve prospěch dětí v podobě programů distribuce mléka, ovoce a zeleniny subvencovaných EU v mateřských školách a ve školách;

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/public-procurement-food-health-technical-report.pdf>.

20. domnívá se, že příslušné veřejné orgány v jednotlivých členských státech EU by měly uznat potraviny a zdravé a udržitelné stravování za součást svého osvětového poslání a podle toho s nimi také nakládat;

21. podporuje změnu směrnice o audiovizuálních mediálních službách, jejímž účelem je zpřísnit pravidla pro prodej a reklamu, k nimž mají přístup děti a mladí lidé a jež propagují potraviny a nealkoholické nápoje s vysokým obsahem tuků, soli nebo cukru – přičemž nejde pouze o prodej a reklamu v rámci programů určených konkrétně dětem a mladým lidem –, aby se v souladu s výzvou WHO ⁽⁴⁾ omezilo vystavování budoucích dospělých občanů těmto typům marketingu;

Informace a vzdělávání pro dospělé

22. domnívá se, že v zájmu dosažení cíle č. 12.8 Agendy 2030 musí být pravidelně prováděny informační kampaně pro veřejnost objasňující pozitivní zdravotní dopad, který má čerstvé ovoce a zelenina, jež byly vypěstované pomocí udržitelných metod, a snížení spotřeby potravin s vysokým obsahem nasycených tuků, transmastných kyselin, soli a cukru, zejména zpracovaných výrobků s vysokým obsahem těchto přísad. Tyto kampaně prosazují zdravé stravování, jsou prevencí nemocí a přispívají k větší míře zdraví obyvatelstva. Dále vyzývá v této souvislosti Evropskou komisi, aby navrhla právní předpisy zavádějící povinný systém „semaforu“ nebo jiný systém barevného označování pro tuky, nasycené tuky, cukr a sůl, a apeluje na místní a regionální orgány, aby poté náležitě informovaly veřejnost, a spotřebitelům tudíž bylo jasné, jak mají označování potravin využívat;

23. konstatuje, že vzhledem k tomu, že pracoviště je ideálním prostředím k propagování zdravých a udržitelných stravovacích návyků, je nesmírně důležité, aby byly přinejmenším ve veřejných službách, kde pracují zaměstnanci místních a regionálních orgánů, ale pokud možno i ve všech veřejných či soukromých podnicích poskytovány produkty prvotřídní kvality a s vysokou nutriční hodnotou (v restauracích, kantýnách, bufetech a prodejních automatech), aby bylo zaručeno, že pracovníkům budou nabízeny zdravější a výživnější možnosti stravování;

24. považuje za mimořádně důležité chránit spotřebitele před klamavou reklamou. Za tím účelem by místní a regionální orgány měly pořádat informační kampaně o označování potravin a dietetických a nutričních údajích, aby byli spotřebitelé na základě informací o zdravých stravovacích návycích, např. o středomořské stravě, poučení a činili udržitelnější rozhodnutí;

25. naléhavě vyzývá Radu, Evropský parlament a Evropskou komisi, aby využily příležitosti změnit směrnici o audiovizuálních mediálních službách ke zpřísnění pravidel pro prodej potravin s vysokým obsahem tuků, soli nebo cukru a alkoholických nápojů a jejich nabízení, a zdůrazňuje, že se musí okamžitě začít řešit nové problémy spojené s prodejem a reklamou na internetových platformách a v digitálních médiích, kde je obtížnější je sledovat;

Iniciativy pro budování kapacit místních orgánů

26. domnívá se, že spolupráce s WHO je nezbytná, aby bylo zajištěno, že systém sledování bude aktuální z hlediska výživy za účelem přijetí příštího akčního programu v oblasti zdraví;

27. konstatuje, že některá dotovaná opatření, jako je určení alternativních zdrojů bílkovin ⁽⁵⁾, mohou být účinná, pokud jde o úpravu stravovacích návyků, ale jejich nákladová efektivnost a dopad na změny preferencí spotřebitelů v dlouhodobém horizontu vyžadují další sledování;

28. vyzývá Evropskou komisi, aby do konce roku 2018 vydala zprávu o dopadu inovativních systémů označování potravin, v níž budou analyzovány příklady stávajících systémů označování potravin;

29. vyzývá Evropskou komisi, aby po prostudování stávajících systémů označování potravin navrhla povinný jednotný evropský systém barevného označování, který by spočíval v tom, že by na přední straně obalů potravin v rámci celé EU bylo barevné označení vycházející z referenční jednotky 100 g, díky němuž by spotřebitelé měli jednoznačnou informaci o obsahu cukru, soli a tuků a byli by tak motivováni ke zdravějším stravovacím návykům. Navrhuje, aby nutriční údaje byly rovněž dostupné na internetu, v souladu s požadavky souvisejícími s moderními technologiemi;

⁽⁴⁾ <http://www.hse.ie/eng/about/Who/healthwellbeing/Our-Priority-Programmes/HEAL/HEAL-docs/tackling-food-marketing-to-children-in-a-digital-world-trans-disciplinary-perspectives-WHO-2016.pdf>.

⁽⁵⁾ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/ELI/?eliuri=eli:dec_impl:2014:424:oj.

30. požaduje, aby pro výrobky, jež jsou označeny jako nutričně a zdravotně hodnotné, byly zavedeny zvláštní normy týkající se obsahu cukru, soli a tuků. Tyto specifikace by měly být nezbytnou podmínkou pro to, aby jakýkoli produkt mohl nést takovéto označení;

31. považuje za důležité určit konkrétní, význačné a účinné cíle pro snížení obsahu cukru, transmastných kyselin a soli v mnoha kategoriích potravin a nápojů a stanovit vypracování vnitrostátních strategií k jejich splnění;

32. upozorňuje místní orgány na to, že díky veřejným zakázkám na dodávání potravin do všech veřejných institucí (včetně nemocnic, pečovatelských domů, domovů důchodců, mateřských škol, škol, věznic a jejich jídelen) by si měly vytyčit tu prioritu, aby šly příkladem tím, že budou prodávat a poskytovat zdravé, místní a sezónní potraviny zaručující udržitelnost, a budou tak přispívat k plnění cíle č. 12.7 Agendy 2030 „Prosazovat udržitelné postupy v zadávání veřejných zakázek“. V zájmu dosažení tohoto cíle doporučuje upřednostňovat v zadávacích řízeních místní výrobce s cílem prosazovat zdravé stravování a rozvoj místní ekonomiky;

33. vyzdvihuje nutnost vypracovat pokyny, které by vycházely z příkladů efektivních strategií, jež některé země uskutečňují s cílem podpořit zdravější stravovací návyky. Je nutné pokročit, pokud jde o volný přístup k pitné vodě. Například Andalusie pracuje na právním předpisu, který bude obsahovat opatření v této věci a v němž se říká, že podniky odpovědné za umístování a údržbu prodejních automatů na balené potraviny a nápoje ve vzdělávacích zařízeních a veřejných prostorách pro volnočasové aktivity dětí zajistí, že pokud se tyto automaty v daném místě nacházejí, umístí zde funkční zdroj zdarma dostupné pitné vody – přičemž tento zdroj bude součástí prodejního automatu nebo se bude nacházet nejvýše ve vzdálenosti 2 metrů od něj – a bude ho udržovat. Dalším takovým příkladem je Řecko, které s cílem poskytovat za konkurenční ceny základní statky, jako je voda a další zboží běžné spotřeby, namísto jiných nápojů a poživatin určuje maximální ceny – např. 50 centů za 1/2 l balené vody – pro stálé zákazníky na určitých prodejních místech (jídelny, bufety, bary, restaurace a další zařízení podávající potraviny a nápoje, prodejní automaty atd.), kde hospodářská soutěž není možná (např. letiště, sportovní střediska, osobní lodě, nemocnice, vzdělávací zařízení, nádraží, muzea, rekreační oblasti atd.);

34. žádá Komisi, aby stanovila zvláštní nutriční profily a podmínky, včetně výjimek, které bude nutné dodržovat při uvádění výživových a zdravotních tvrzení na potravinách nebo určitých kategoriích potravin;

35. opět připomíná orgánům EU, že je nutné povinně poskytovat informace o složení a nutričních hodnotách alkoholických výrobků, včetně jejich kalorické hodnoty. Alkoholické výrobky a energetické nápoje by měly rovněž obsahovat zdravotní varování. Konkrétněji pak vyzývá Evropskou komisi, Radu a Evropský parlament, aby zrušily výjimku, jež byla stanovena pro alkoholické nápoje v nařízení EU č. 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, aby se spotřebitelé mohli při jejich výběru informovaně rozhodovat;

36. domnívá se, že by evropské orgány a instituce měly spolupracovat s evropskými a vnitrostátními sdruženími, jež se spolu s vnitrostátními veřejnými orgány zabývají otázkami výživy a potravin, s cílem zintenzívnit soukromé iniciativy na podporu zdravého a udržitelného stravování;

Během procesu výroby

37. uznává, že je důležité zajistit zdravou a úrodnou půdu, neboť je klíčovým faktorem zajištění potravinového zabezpečení, a proto podporuje ekologické zemědělské postupy a používání organických hnojiv a pomocných půdních látek s cílem zvýšit obsah organických látek v půdě a zlepšit její strukturu a schopnost vsakovat vodu;

38. opakuje, že místní subjekty musí podporovat mladé zemědělce, aby se mohla rozvíjet zemědělská činnost a mohl zůstat zachován život ve venkovských oblastech, a zavádět systémy, jako je komunitně podporované zemědělství;

39. vyzývá k přijetí opatření na podporu získávání technických a manažerských dovedností a znalostí a šíření inovací v různých podnicích za účelem zlepšení udržitelného řízení produkce a dalšího zpracování s cílem nabízet autentické produkty s vysledovatelným výrobním řetězcem;

40. doporučuje poskytovat podporu prostřednictvím příslušných politik EU za účelem stimulování rozvoje a podpory produkce zdravých potravin;
41. vyzývá k podpoře poradenských služeb zaměřených na zlepšení konkurenceschopnosti podniků prostřednictvím udržitelného řízení zaměřeného na kvalitu;
42. požaduje, aby místní orgány spolupracovaly se vzdělávacími středisky a s vysokými školami v členských státech s cílem podporovat výzkum v oblasti udržitelné volby potravin ve všech fázích výroby, jež by umožnila dospět k produktu rozpoznatelnému z hlediska kvality zaměřené na zdravé stravování. Doporučuje zejména využít protokoly o výrobě, které by prokazovaly používání menšího množství umělých hnojiv, antibiotik a pesticidů;
43. zdůrazňuje, že je nutné podněcovat a podporovat rozvoj takového systému produkce potravin, jenž bere ohled na životní prostředí, omezuje množství obalů a objem potravinového odpadu s cílem předcházet jejich vzniku, snižuje emise CO₂ a prosazuje udržitelné výrobní postupy;
44. vyzývá k podpoře zemědělců činných v oblasti vysoce kvalitních zemědělských a potravinářských produktů a k provádění informačních a propagačních kampaní, které se těchto produktů týkají, ve spolupráci s příslušnými místními orgány;
45. zdůrazňuje, že je nezbytné investovat do inovací prostřednictvím ekologicky přívětivých technologií zaměřených na výrobek;
46. navrhuje prozkoumat místní možnosti podpory dobrovolného zapojení v zájmu zaručení zdravých stravovacích návyků, mj. např. prostřednictvím dobrovolné účasti na produkci potravin v zahrádkářských oblastech;
47. vyzývá k diverzifikaci zemědělských podniků prostřednictvím rozvoje aktivit v oblasti cestovního ruchu a společenských aktivit, díky nimž bude možné rozšířit nabídku místních produktů, posílit krátké výrobní řetězce na daném území a podpořit spotřebu autentických produktů svázaných s daným územím;

Ve fázi zpracovávání potravin

48. vyzývá potravinářský průmysl, aby investoval do modernizace stávajících potravin s vysokým obsahem nasycených tuků, cukru a soli a rovněž do výzkumu a vývoje inovativních, zdravých a chutných potravin a speciálních výrobků (mj. například bezlepkových výrobků a produktů neobsahujících laktózu) vyrobených moderními technologiemi za dostupné ceny, a podporoval tak zdravou a udržitelnou volbu;
49. vyzývá podniky, aby v souladu s cílem č. 12.6 Agendy 2030 zaváděly udržitelné postupy a začleňovaly informace o nich do svých zpráv;
50. podporuje balení, jež umožňuje konzervaci čerstvých produktů, a krátké dodavatelské řetězce s cílem chránit uvádění místních a zdravých produktů na trh;
51. vyzývá k investicím do zpracování zemědělských produktů a potravin, jež musí umožnit snížení dopadů balení a obalů na výrobek a racionalizaci při jejich využívání s ohledem na omezení vzniku odpadů a plýtvání ve vztahu k ochraně produktu;
52. přikládá velký význam spolupráci všech zainteresovaných stran při zavádění komplexního a povinného evropského systému snadno rozpoznatelného označování potravin pro všechny výrobky včetně těch, kterým právní předpisy v současné době přiznávají výjimku, a rozšíření obsahu informací o výživových hodnotách, aby mohli spotřebitelé činit informovaná rozhodnutí o tom, co budou konzumovat;
53. navrhuje označovat horské produkty zvláštním grafickým symbolem, který upozorní na jejich specifické rysy, např. kvalitu půdy, ovzduší nebo vody, jakož i objem výroby;
54. důrazně podporuje zavedení jednotného evropského systému určování velikosti porcí, aby bylo možné provádět srovnání mezi produkty jednotlivých zemí;
55. naléhavě vyzývá potravinářské odvětví, aby spolupracovalo s místními a regionálními orgány na přijetí opatření na vnitrostátní, komunitní a místní úrovni s cílem podporovat zdravé stravování v rámci závazku potravinářských společností jakožto sociálně odpovědných podniků;

Místní výrobci, farmářské trhy a pouliční prodejci

56. vítá úsilí místních orgánů podporovat alternativní potravinové sítě, jako jsou ekologické farmářské trhy, které umožňují zdravou a udržitelnou volbu potravin;
57. vítá úsilí místních a regionálních orgánů napomáhat vytváření studijních skupin, v nichž si budou producenti a zpracovatelé vyměňovat praktické zkušenosti s ekologickým zemědělstvím. Činnost těchto studijních skupin může doplňovat tradiční zemědělské programy, jež nabízejí vzdělávací střediska, školy a vysoké školy;
58. vybízí k opatřením, která podpoří zavádění základních místních služeb a sítí zaměřených na konsolidaci trhu místních výrobků, agroturistiku, ochranu a obnovu venkovských oblastí, s cílem podpořit obchod se zdravými a tradičními potravinami;
59. vítá soukromé iniciativy místních nevládních organizací, které směřují spotřebitele k volbě zdravého životního stylu, přičemž doplňují vládní politiky a legislativní iniciativy na evropské a vnitrostátní úrovni;
60. vyzývá místní sdělovací prostředky (televizi, rozhlas, internet, tisk a sociální média), aby se zapojily do vzdělávacích kampaní v oblasti potravin a dodržovaly regulační omezení ohledně reklamy na nezdravé potraviny a nápoje, v souladu s výzvou Světové zdravotnické organizace;
61. podporuje rozvoj potravinářských sítí, včetně farmářských trhů, kde místní výrobci přímo nabízejí spotřebitelům zdravé a vysoce kvalitní potraviny za přiměřené ceny. Zachovávají tím mj. gastronomickou kulturu místní komunity a pomáhají chránit biologickou rozmanitost;
62. upozorňuje na skutečnost, že strategické plánování a spolupráce správních orgánů všech úrovní se zapojením příslušných zainteresovaných stran má zásadní význam pro podporování zdravých a udržitelných rozhodnutí;
63. podporuje sdílené přesvědčení, že pokud mají být nalezena udržitelná řešení, jsou nezbytnou podmínkou spolehlivá partnerství s místními orgány.

V Bruselu dne 4. července 2018.

předseda
Evropského výboru regionů
Karl-Heinz LAMBERTZ
